

Rys ostrovid

Rys ostrovid (*Lynx lynx*, dříve *Felis lynx*) je středně velká kočkovitá šelma přirozeně se vyskytující v Eurasii. Patří do čtyřdruhového rodu *rys*. Je největší kočkovitou šelmou Evropy a náleží mezi druhy chráněné Bernskou konvencí. Podle českých zákonů náleží mezi silně ohrožené a chráněné druhy, které nelze lovit.

Na mnoha oblastech svého původního areálu byl vyhuben, někde pak došlo k úspěšné reintrodukci, což je i případ Česka, kde nyní žije několik malých nepočetných populací náležících ke karpatské populaci, kterou někteří zoologové považují za samostatný poddruh *Lynx lynx carpathica*.

Obsah

Vzhled

Rozšíření a početnost

Svět

Česko a Slovensko

Historie

Návrat rysa a stav k počátku roku 2006

Rys ve východních Čechách

Stav 2015 podle ochranářů

Stanoviště

Etologie a rozmnožování

Lov

Zacházení s kořistí

Výzkum

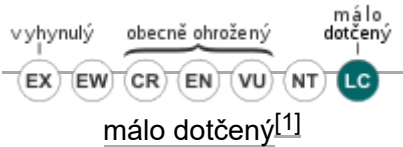
Ochrana a ohrožení

Rys ostrovid

Rys ostrovid

Stupeň ohrožení podle IUCN

Ochrana
Ohrožení
Odkazy
Reference
Související články
Literatura
Externí odkazy

Vzhled

Rys ostrovid je největší evropskou kočkovitou šelmou, s délkou těla až 148 cm, délkou ocasu až 25 cm, výškou v kohoutku až 75 cm a hmotností i přes 35 kg (pouze samci, samice jsou menší).^[2] Typické rozměry jsou však podstatně menší, například průměrná hmotnost se pohybuje okolo 20 kg. Charakteristickým znakem všech rysů jsou trojúhelníkovité uši s černými chomáčky chlupů na konci (tzv. chvostky) a černý konec ocasu, mnoho jedinců má lícní chlupy prodloužené a utvářející licousy.

Zbarvení je velmi variabilní, obecně lze ale říci, že čím dále na sever rys žije, tím světlejší má srst, aby byl co nejlépe maskován v zasněžené krajině. Základní barva jeho srsti je šedá s žlutavým až rezavým zabarvením a s hnědými až červenohnědými skvrnami. Zimní srst je podstatně delší a hustší, s méně výraznou skvrnitostí. Středem hřbetu se často táhne tmavý pás, břicho je zřetelně světlejší až bílé.

Karyotyp somatických buněk sestává z 38 chromozomů se 72 rameny. Délka života rysa ostrovida je 16 - 18 let ve volné přírodě a až 24 let v zajetí.^[3]

Rozšíření a početnost

Svět

Původní areál druhu zahrnoval lesy mírného pásu v celé Eurasii, ovšem systematický lov ze strany člověka a likvidace přirozeného prostředí vedly k jeho výraznému zmenšení a roztržitosti a samozřejmě k výraznému poklesu početnosti druhu. V současné době relativně souvislá část areálu tohoto druhu zasahuje z východní části Číny, Ruska (velká část Sibiře) a lesnatých či horských oblastí střední Asie do Fennoskandinávie, Pobaltí a Běloruska. Další rozšíření (zejména po

Vědecká klasifikace

Říše	<u>živočichové</u> (Animalia)
Kmen	<u>strunatci</u> (Chordata)
Třída	<u>savci</u> (Mammalia)
Řád	<u>šelmy</u> (Carnivora)
Čeleď	<u>kočkovití</u> (Felidae)
Podčeleď	<u>malé kočky</u> (Felinae)
Rod	<u>rys</u> (<i>Lynx</i>)

Binomické jméno

Lynx lynx

(Linné, 1758)

Areál rozšíření

areál rozšíření rysa ostrovida (zeleně)

Poddruhy

- rys evropský (*L. l. lynx*)
- rys karpatský (*L. l. carpathica*)
- rys kavkazský (*L. l. orientalis*)
- rys altajský (*L. l. isabellinus*)
- rys amurský (*L. l. stroganovi*)
- rys východosibiřský (*L. l. wrangeli*)

Evropě) je nesouvislé. Větší území s relativně silnými populacemi lze nalézt v Karpatech, na Balkáně a v Přední Asii (zejména Kavkaz). Ve zbytku západní a střední Evropy, kde byl rys až na pár lokálních přežívajících populací v 18. a 19. století vyhuben, existují pouze malé lokální populace, většinou nově vzniklé reintrodukci nebo migrací. V současné době dochází ke snaze o reintrodukci a obnovení populací rysa na mnoha místech Evropy, avšak jde o komplikovaný a pomalý proces, v mnoha místech brzděný až mařený nepřátelským postojem myslivců a pytláctvím. Odhad z roku 2015 hovoří o tom, že v Evropě (bez Ruska a Běloruska) žije asi 9000 až 10 000 jedinců, z toho po zhruba 2000 ve Skandinávii, Karelské oblasti, Pobaltí a v Karpatech. Zbývajících 1000 až 2000 jedinců je roztroušeno po menších skupinách v ostatních evropských státech.^[4]

Sesterský druh

rys pardálový (*Lynx pardinus*)

Některá data mohou pocházet z datové položky.

Česko a Slovensko

Historie

Rys ostrovid (*Lynx lynx*)

V Čechách docházelo od konce středověku k postupnému hubení a vytlačování rysa. V 15. až 17. století byl vybit v oblastech hlavního osídlení (Polabí a dolní Povltaví), v 18. století zanikly lokální a roztríštěné enklávy ve většině pohoří. Poslední životaschopné populace přežívaly na Šumavě, v Českém lese a Krušných horách. Poslední potvrzené výskyty v těchto oblastech pocházejí z let (1814–1830), udávají se i další, u nichž ale existují pochybnosti. Poslední jednoznačně doložený odstřelený rys byl zaznamenán na Táborsku (1835), někdy se udává i odstřel z roku 1890 v Dolním Hvozdu na Šumavě.

Na Moravě a ve Slezsku přežíval rys ostrovid déle, mimo jiné i díky migraci nových jedinců ze západokarpatské oblasti. Díky této migraci též nelze určit, kdy přesně zanikla původní populace, většinou se předpokládá, že se tak stalo na přelomu 19. a 20. století a že zastřelení jedinci z let 1912–1914 byli zatoulandci ze Slovenska nebo jejich potomci.

Na Slovensku se v karpatských pohořích zachoval a zásluhou úplné ochrany se po druhé světové válce jeho početnost tak zvýšila, že začal pronikat i více na západ, na moravské území.

Návrat rysa a stav k počátku roku 2006

Rys je nejpočetnější velkou šelmou přirozeně se vyskytující na území Česka a vlastně jedinou, která zde zakládá stálé populace. Po roce 1945 migrace ze Slovenska vedla k částečnému obnovení rysích populací v oblasti Moravskoslezských Beskyd a méně osídlených Jeseníků z důvodu vysídlení Němců. V sedmdesátých až osmdesátých letech došlo k prudké decimaci nejdříve beskydské a posléze i jesenické populace pytláky, nicméně díky jeho omezení a posílení migrace ze Slovenska přežily a částečně se vzpamatovaly. Zároveň došlo v 70. a 80. letech díky reintrodukčním programům v Bavorském lese a na Šumavě k návratu rysa do Čech. Rysi ze Slovenska se stali základem pro vytvoření těchto nových populací, stejně jako dalších populací v Evropě, kam byli reintrodukováni prostřednictvím ZOO Ostrava a Dvoře Králové n. L. (SRN, Rakousko, Švýcarsko a Slovinsko, Francie a Itálie).

V současné době tedy existují na území Česka tři izolované populace:

- 1) severovýchodní Morava (Beskydy, Javorníky, Vsetínské vrchy a Bílé Karpaty): asi 10–15 jedinců, vzhledem k vytrvalé migraci ze Slovenska vykazuje stabilní stav
- 2) Jeseníky: 3–5 jedinců, kvůli pytláctví vymírá, je zde možná občasná migrace z Polska
- 3) jižní a západní Čechy (Český les, Šumava, Blanský les, Novohradské hory, Třeboňsko a přilehlé oblasti): 52–85 jedinců, kvůli zvýšenému odstřelu dochází v současnosti k jejímu zřetelnému poklesu. K této populaci se počítají i okrajové minipopulace vzniklé v posledních letech v Brdech (v současnosti asi 2 jedinci) a Labských písečnících výskyt je hlášen i NP České Švýcarsko, v Lužických horách a z Jihlavských vrchů. Zdá se, že v populační dynamice rysa existují v Česku určité dlouhodobější cykly.

Rys ostrovid v Zoo Tábor

Rys ve východních Čechách

V roce 2009 byly objeveny stopy rysa i v Krkonoších^[5] a po dalších necelých čtyřech letech byl rys ostrovid také zachycen fotopastí u nedalekých Adršpašských skal.^[6]

Stav 2015 podle ochranářů

Hnutí Duha odhaduje současný stav rysa v Česku na 100 kusů. Populace jsou ohroženy pytláctvím, v letech 1989–2015 bylo podle ochranářů zabito několik set kusů.^[7]

Stanoviště

Typickým životním prostředím rysa jsou v našich přírodních podmínkách oblasti smíšených a jehličnatých lesů středních a vyšších poloh, pokud možno s bohatým podrostem a skalními útvarů.^[2] Při zvyšování početnosti však rys proniká i do oblastí jak horských bezlesí, tak listnatých lesů v nižších polohách, kde se stává konkurentem kočky divoké. Ve střední Evropě se může vyskytovat i v kulturních smrčinách a zemědělsky využívané krajině (pakliže se v ní vyskytují větší lesní celky).

Etologie a rozmnožování

Rys je aktivní hlavně za soumraku, na tichých lokalitách může být k vidění i přes den, kdy se rád sluní. Obvykle však v průběhu dne odpočívá ve skalních úkrytech nebo v houštinách. Výjimkou je období říje, kdy je ve dne aktivní běžně. Četnost a míra denních přesunů se liší jedinec od jedince, byly zaznamenány i delší než 25 km.

Samec žije samotářsky, jen v době páření se zdržuje se samicí. V tomto období doprovází samici někdy i více samců, kteří spolu bojují. Říje probíhá v únoru a březnu, březost trvá 10 týdnů. V květnu až červnu rodí samice 2–4 mláďata, zpravidla v houštinách, skalních dutinách či pod vývratem. Mláďata se rodí slepá, vidět začínou tak po 16–17 dnech a kojení trvá dva až tři měsíce. Mláďata zůstávají ve společnosti matky až do další říje, matka je zprvu krmí a posléze učí lovit. Pohlavní dospělosti mláďata dosahují mezi 21 (samice) až 33 měsíci (samci).^[2]

Dospělí rysové si vytyčují teritorium, jehož celková velikost závisí na úživnosti prostředí a pohybuje se od několika desítek po několik stovek km².^[2] Teritorium se dělí na *domovský okrsek* (jádro teritoria, které si jedinec značkuje trusem a močí a urputně je brání proti vetřelcům; jeho velikost se v průběhu roku obvykle výrazně mění) a *okrajový okrsek*. Teritoria dvou samců se zpravidla nepřekrývají (nebo se překrývají jen nepatrně), naproti tomu samec strpí překryv svého teritoria s jedním nebo i několika samičími teritorii.

Lov

Rys není žádný vytrvalý pronásledovatel, na kořist číhá, či se k ní nepozorovaně přiblíží a útočí z bezprostřední blízkosti. Pokud ji nedostihne několika skoky, nechá ji být (většinou již po několika desítkách metrů, maximálně po cca 100 metrech). K číhání často používá vyvýšená místa, odkud kořist vyhlíží, nejčastěji na okraji houštin. Za denního světla je schopen rozeznat hlodavce na 75 m, zajíce na 300 m a srnce na 500 m.

Úspěšnost lovu závisí na tom, je-li potenciální kořist na rysa zvyklá a na dalších faktorech. Obecně se tvrdí, že úspěšnost útoků na kopytníky se pohybuje v rozpětí 20–80 %. Menší kořist je zabíjena kousnutím do hlavy, kopytníci zakousnutím do hrdla nebo týla a zadušením. Hlavní složkou potravy je spárkatá zvěř, především srnec, muflon či kamzík, méně již jelen či prase. Za významný lze ještě považovat podíl drobných hlodavců a zajíců, příležitostně pak jídelníček doplňují lišky, kočky, ptáci, obojživelníci, hmyz a někdy i hospodářské zvířectvo.

Zacházení s kořistí

Rys zpravidla nezačne žrát hned, lov ho často vzruší a než vzrušení pomine, nějakou dobu si s mrtvou kořistí hraje, než se do ní pustí.^[2] Není velký jedlík, na posezení spořádá 1–2 kg masa, výjimečně až 3,5 kg. Poté kořist většinou odtáhne stranou a přehrne listím a větvičkami (výjimečně ji i vytáhne na strom). Jeho ochota se k ní vrátit závisí na míře hladu a dostupnosti dalších úlovků: je-li v okolí dostatek neopatrné kořisti (rys se zde vyskytuje krátce, v oblasti jsou kopytníci přemnoženi a dosud si na něj nezvykli), raději jde lovit znovu. Naopak pokud je kořisti málo a lov je namáhavý, vrací se ke kořisti pravidelně. Málokdy konzumuje zdechliny, čerstvou kořist jiných lovců občas požírá (v Česku prakticky vůbec, neboť na to zde není dost hustá populace šelem, na Slovensku někdy ano).

Výzkum

Odborníci NP Šumava zkoumají rysy pomocí vysílaček, které jim připevňují na krk a potom díky nim sledují, jak se rysové pohybují.

Ochrana a ohrožení

Rys ostrovid

Rys ostrovid na své pozorovatelně

Ochrana

V rámci celosvětového červeného seznamu je rys zařazen mezi málo dotčené druhy.^[8] Bernská konvence jej zařazuje mezi chráněné druhy živočichů, ve směrnici 92/43/EEC je zařazen mezi druhy vyžadující územní ochranu a přísnou ochranu. CITES je zařazuje mezi druhy, se kterými nelze obchodovat.

V Česku je rys od roku 1975 celoročně hájený, případné škody jím způsobené hradí stát (konkrétně krajské úřady). Současná legislativní ochrana vychází ze zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů a přílohy I prováděcí vyhlášky k tomuto zákonu č.395/1992: Rys ostrovid je zvláště chráněný, silně ohrožený druh. V novém národním Červeném seznamu je zařazen mezi ohrožené druhy.

Praktickou ochranou rysa ostrovida se zabývají nevládní organizace Hnutí DUHA, Beskydčan a ČSOP. Zejména účinným prostředkem jsou tzv. vlčí hlídky v Beskydech a rysí hlídky na Šumavě.^[9]

Rys ostrovid ze Stanice pro handicapované živočichy ČSOP Vlašim

Ohrožení

Přírozené nepřátele rys v přírodě má pouze v některých oblastech. Může jít o vlky, medvědy, levharty či tygry, kterým se pokud možno snaží vyhýbat. Hlavním nepřítelem je nicméně člověk, což platí i pro Českou republiku. Zde je navzdory přísné ochraně ohrožen pytláctvím. Průzkumy mezi českými myšlivci ukazují, že pytlačení rysa nejenže má v jejich řadách silnou podporu, ale že je též ve velké míře praktikováno. Jen v letech 1995–2005 bylo prokazatelně upytlačeno asi 60 rysů. Odhaduje se, že pytláctví představuje 80% podíl na mortalitě v rámci šumavské populace. Z anonymních anket mezi myslivci z daných oblastí vyplynulo, že 37 % ví o konkrétním případě upytlačení rysa a 10 % se k pytlacení na rysech přiznalo.^[7] Navzdory tomu však dodnes nebyl dopaden ani jediný pytlák.

Odkazy

Reference

1. *Červený seznam IUCN 2018.1*. 5. července 2018. Dostupné online (<http://oldredlist.iucnredlist.org/details/12519/0>). [cit. 2018-08-10]
2. ČERVENÝ, Jaroslav a kol. *Encyklopedie myslivosti*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2003, [ISBN 80-7181-901-8](#), s. 318-320.
3. FEJKLOVÁ, Lenka. *Rys ostrovid - Lynx lynx* [online]. Příroda.cz, 24.2.2004 [cit. 2015-10-30]. Dostupné online (<http://www.priroda.cz/lexikon.php?detail=11>).
4. BREITENMOSER, Urs, a kol. *Lynx lynx (Eurasian Lynx)*. *www.iucnredlist.org* [online]. IUCN, 2015 [cit. 2018-02-12]. Dostupné online (<https://web.archive.org/web/http://www.iucnredlist.org/details/12519/0>).
5. Do Krkonoš se po 200 letech vrátil rys ostrovid. *Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2016-06-27]. Dostupné online (<http://aktualne.centrum.cz/report/stalo-se/clanek.phtml?id=651438>).

6. Čumák ve fotopasti potvrdil, že se rys potuluje na Broumovsku [online]. Česká televize, 23.1.2013 [cit. 2014-11-05]. Dostupné online (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/212159-cumak-ve-fotopasti-potvrdil-ze-se-rys-potuluje-na-broumovsku/>).
7. KAVANOVÁ, Lucie. Myslivci by chtěli lovit rysy. *Respekt.cz* [online]. 2015-10-21 [cit. 2015-10-22]. Dostupné online (<http://www.respekt.cz/spolecnost/myslivci-by-hteli-lovit-rys-y>).
8. Lynx lynx (Eurasian Lynx). *www.iucnredlist.org* [online]. [cit. 2016-06-27]. Dostupné online (<https://web.archive.org/web/http://www.iucnredlist.org/details/12519/0>).
9. KANDR, Michal. Vlčí a rysí hlídky. *www.selmy.cz* [online]. [cit. 2016-06-27]. Dostupné online (<http://www.selmy.cz/ochrana/hlidky/>).

Související články

- [Pytláctví](#)

Literatura

- ČERVENÝ, Jaroslav, KOUBEK, Petr; BUFKA, Luděk. Velké šelmy v České republice IV. Rys ostrovid. *Vesmír*. 2006, čís. 2, s. 87-94.
- HEPTNER, V. G.; SLUDSKII, A. A. *Mammals of the Soviet Union. Volume II, Part 2: Carnivora (Hyaenas and Cats)*. Washington DC: Smithsonian Institute and the National Science Foundation, 1992. Dostupné online (<https://archive.org/details/mammalsofsov221992gept>). S. 524-636. (anglicky)
- KUTAL, Miroslav; SUCHOMEL, Josef. *Velké šelmy na Moravě a ve Slezsku*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. (česky)
- SUNQUIST, Mel; SUNQUIST, Fiona. *Wild Cats of the World*. Chicago, London: University of Chicago Press, 2002. S. 164-176. (anglicky)
- TUMLISON, Renn. Felis lynx. *Mammalian Species (The American Society of Mammalogists)*. 1987, čís. 269, s. 1-8. (anglicky)

Externí odkazy

- Obrázky, zvuky či videa k tématu **Rys ostrovid** ve [Wikimedia Commons](#)
- Galerie **Rys ostrovid** ve [Wikimedia Commons](#)
- Taxon **Lynx lynx** ve Wikidruzích
- Rys ostrovid na stránkách www.selmy.cz (<http://www.selmy.cz/rys-ostrovid/>)
- Rys ostrovid na biolibu (<http://www.biolib.cz/cz/taxon/id1970>)
- Rys ostrovid na stránkách Českého rozhlasu (http://www.rozhlas.cz/hlas/selmy/_zprava/12443)
- Monitoring rysa ostrovida na stránkách NP Šumava (<http://www.npsumava.cz/cz/1501/1635/clanek/www-npsumava-cz-vyzkum-na-sumave---projekty/>)
- Rys ostrovid: obdivovaný i pronásledovaný (<http://www.nasepriroda.cz/artkey/inf-000024-0999.php>)

Citováno z „https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Rys_ostrovid&oldid=16547717“

Stránka byla naposledy editována 22. 10. 2018 v 12:00.

Text je dostupný pod [licencí Creative Commons Uveďte autora – Zachovejte licenci](#), případně za dalších podmínek. Podrobnosti naleznete na stránce [Podmínky užití](#).